

## תורתו דר' חייא

### 1. מסכת סוכה דף כ ע"א

דאמר ריש לקיש: הריני כפרת רבי חייא ובניו. שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה, חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה.

### 2. פסחים דף טו ע"א

תנו רבנן: הלכה זו נתעלמה מבני בתירא. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו. אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להם: וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת? והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת. אמרו לו: מנין לך? אמר להם: נאמר מועדו בפסח ונאמר (במדבר כח) מועדו בתמיד. מה מועדו האמור בתמיד - דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח - דוחה את השבת. ועוד, קל וחומר הוא: ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת, פסח שענוש כרת - אינו דין שדוחה את השבת. מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם, שלא שמשותם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא, הנח להן לישראל אם אין נביאים הן - בני נביאים הן. למחר, מי שפסחו טלה - תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי - תוחבו בין קרניו. ראה מעשה ונזכר הלכה, ואמר: כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון.

### 3. בבא מציעא דף פה ע"ב

ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתיה דרבי חייא איעלמא מיניה. חלש דעתיה, אמר: רבוננו של עולם לא פלפלת תורה כמותו? יצתה בת קול ואמרה לו: תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת. כי הווי מינצו רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא: בהדי דידי קא מינצית? חס וחלילה, אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי! - אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא: בהדי דידי קא מינצית? דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל? מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא, וגדילנא גישיבי, וציידנא טבי ומאכילנא בשריהו ליתמי, ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי, ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, ואמרנא להו: עד דהדרנא ואתינא - אקרו אהדדי ואתנו אהדדי, ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייא! אמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי: אפילו ממר? - אמר ליה: אין. - אפילו מאבא? - אמר ליה: חס וחלילה, לא תהא כזאת בישראל.

### 4. מסכת מועד קטן דף טז עמוד א

שוב, פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק. מאי דרש - (שיר השירים ז') חמוקי ירכיך כמו חלאים, מה ירך בסתר - אף דברי תורה בסתר. יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק, לרב ולרבה בר בר חנה. שמע רבי - איקפד. אתא רבי חייא לאיתחזווי ליה, אמר ליה: עיאי, מי קורא לך בחוץ? ידע דנקט מילתא בדעתיה, נהג נזיפותא בגפשיה תלתין יומין. ...מאי טעמא עבד מר הכי? - אמר ליה: דכתיב (משלי א') חכמות בחוץ תרנה.

אמר ליה: אם קרית - לא שנית, ואם שנית - לא שילשת, ואם שילשת - לא פירשו לך. חכמות בחוץ תרנה - כדרבא. דאמר רבא: כל העוסק בתורה מבפנים - תורתו מכרזת עליו מבחוץ. והא כתיב (ישעיהו מ"ח) לא מראש בסתר דברתי! - ההוא ביומי דכלה. - ורבי חייא, האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה? מוקי לה בצדקה ובגמילות חסדים.

### 5. שמות פרק ג פסוק טו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְדוּד אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר:

קס"י (טו) זה שמי לעולם – חסר וי"ו, לומר העלמה, שלא יקרא ככתבו: זה זכרי – לומר היאך נקרא, וכן דוד הוא לומר (תהלים קל"ה יג) ה' שם לעולם ה' זכך לדוד ודוד:

#### 6. מסכת קידושין דף ע"א עמוד א

אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: שם בן ארבע אותיות, חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע, ואמרי לה פעמים בשבוע. אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע, דכתיב: +שמות ג+ זה שמי לעולם, לעולם כתיב.

רבא סבר למידרשיה בפירקא, א"ל ההוא סבא: לעולם כתיב. רבי אבינא רמי: כתיב +שמות ג+ זה שמי, וכתיב שמות ג+ זה זכרי! אמר הקב"ה: לא כשאני נסתב אני-נקרא, נכתב אני כיו"ד ה"י, ונקרא באל"ף דל"ת. ת"ר: בראשונה שם בן שתיים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה, והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים.

תניא, אמר רבי טרפון: פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן, והייתי אוני אצל כהן גדול, ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים. אמר רב יהודה אמר רב: שם בן ארבעים ושתיים אותיות, אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע וענין, ועומד בחצי ימיו, ואינו כועס, ואינו משתכר, ואינו מעמיד על מדותיו; וכל היודעו והזהיר בו והמשרו בטהרה, אהוב למעלה ונחמד למטה, ואימתו מוטלת על הבריות, ונחלל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא.

#### 7. מהר"ל נתיבות עולם נתיב הצניעות פרק א'

ובמדרש (ילקוט משלי תתק"ל) חכמות בחוץ תרונה שאל ר' שמואל בר נחמני את רבי יונתן בן אליעזר שהיה עומד בשוק אמר ליה שנה לי פרק אחד אמר ליה לך לבית התלמוד ואשנה אותך אמר ליה לא למדתי חכמות בחוץ תרונה אמר ליה אם קרית לא שנית בחוצה של תורה המרגלית היכן היא נמכרת בחנות כך התור' ברחובות תתן קולה במקום שמרחיבין אותה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וכן בגמרא במ"ק (ט"ז, ב') פעם אחת גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק מאי דריש חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר והא כתיב חכמות בחוץ תרונה כדבא דאמר כל העוסק בתורה מבפנים תורה מכרזת עליו בשוק והא כתיב לא מראש בסתר דברתי ההוא ביומא דכלה. והטעם בכל זה כי החכמה בעצמה היא צנועה ונסתרת ואין החכמ' בנגלה, ולפיכך כמו שהיא החכמה בעצמה כך ינהג עם החכמה שילמד בצניעות דהיינו בסתר. וזה שאמר כאן ג"כ ואת צנועים חכמה דהיינו מי שכל מעשיו בצניעות ובנסתר נמשך אחריו החכמה שהיא צנועה ונסתר, אבל מי שכל מעשיו בבלתי צניעות זה הוא גשמי ואין ראוי אליו החכמה, שכמו שיש אל החכמה מעלה עליונה נסתרת כך יש אל החמרי מדריגה שפלה נגלית כמו שבארנו דבר זה בכמה מקומות. ואם כך הוא שיהיה נוהג צניעות עם התורה, כ"ש וק"ו בשאר דברי' שכאשר לא יהיה נוהג יש גנות וחרפה ודאי צריך שיהיה נוהג בצניעות:

ובפרק לולב וערבה (סוכה מ"ט, ב') דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמך בנעלים חמוקי ירכיך למה נמשלו דברי תורה לירך לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר והיינו דאמר ר' אלעזר מאי דכתיב הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנוע לכת עם אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים והצנוע לכת עם אלהיך זה הכנסת כלה והלויית המת והלא דברים קל וחומר ומה דברים שדרכן לעשות בפרהסיא אמרה תורה והצנוע לכת עם אלהיך קל וחומר דברים שדרכן לעשות בצנועא. פירוש דבר זה כי ראוי שתהיה לתורה מדרגה הפנימית העליונה כמו שהתבאר זה, ולפיכך אין ראוי שיהיה האדם נוהג בדברי תורה רק כפי מעלתה שהיא נסתרת, וינהג בה מנהג צניעות כמו שראוי לתורה שיש לה מדריגה נסתרת ולא ינהג בתורה מנהג הגלוי היוצא מן הצניעות.